

پیشینه قانون مشارکتی مقوله‌های اساسی

محمد حسینی

اشاره

نهضت تعاون در قرن سوزدهم آغاز گردید. این نهضت در کشورهای مختلف صورت گرفت. در آمریکا، انگلستان، سوئیس، آلمان و فرانسه آغازگر این نهضت بودند و آنرا بعنوان عاملی برای اصلاح معایب نظام سرمایه‌داری می‌دانستند. آنان معتقد بودند که نظام سرمایه‌داری، عامل فقر هر چه بیشتر طبقات ضعیف و کم درآمد جامعه است و انقلاب صنعتی باعث بیکاری هزاران نفر شده و افراد به تنهایی از سرمایه کافی برای ورود به امر تجارت و رقابت با سرمایه داران برخوردار نیستند.

مصائب و مشکلات باعث گردید که اقتصاد تعاونی بعنوان بهترین راه علاج پیشنهاد شود و این امر کم کم به دیگر کشورها نیز گسترش یافت و هر کشور متناسب با فرهنگ خود اقدام به وضع ضوابط و مقررات نمود، از جمله این اقدامات تشکیل سازمانهای متولی امر

نمایندگان دولت، سفارت، صنایع، از دوربین کشور، نماینده وزیر، وزیر کار یا نماینده وزارت تعاون، نماینده مدیر عامل شرکتها، نماینده مدیر عامل بانک کشاورزی یا نماینده مدیر عامل بانکهای تعاونی

از اتحادیه‌های شرکتی تعاونی این شورا را می‌توان اولین نهاد متولی تعاون در ایران دانست. ماده ۲ آئین‌نامه شورای عالی تعاون و وظایف این شورا را بدین صورت ذکر می‌کند.

- ۱- اظهار نظر مشورتی در آئین‌نامه‌های مربوط به اجرای لایحه قانونی شرکتی تعاونی که باید وزارت کار به تصویب هیأت وزیران برساند.
- ۲- رسیدگی و تطبیق با مقررات و تصویب اساسنامه شرکتی تعاونی و ابلاغ آنها به ادارات ثبت و ادارات مربوطه وزارت دارایی.
- ۳- تهیه و انتشار اساسنامه‌های نمونه.
- ۴- راهنمایی‌های لازم به منظور اداره و

تعاون بوده است. این نهادها در ایران از سوی نمایندگان از دوربین، نماینده وزیر، وزیر کار یا نماینده وزارت تعاون، نماینده مدیر عامل شرکتها، نماینده مدیر عامل بانک کشاورزی یا نماینده مدیر عامل بانکهای تعاونی رواج یافت.

تاریخ ایجاد نهادهای متولی تعاون در ایران به ۵۰ سال پیش بازمی‌گردد. در این نوشتار بنا داریم به ذکر اجمالی سابقه تاریخی ارگانها و نهادهای مذکور بپردازیم.

شورای عالی تعاون

از شروع نهضت تعاون در ایران بیش از ۷۰ سال می‌گذرد. در دهه ۳۰ اولین مجموعه قانون تعاون تحت عنوان لایحه شرکتی تعاونی به تصویب رسید، وزارت کار، سازمان برنامه و بانک کشاورزی مأمور اجرائی این لایحه بودند. برای حسن اجرای این لایحه شورایی متشکل از نمایندگان دولت و نمایندگان اتحادیه‌های شرکتی تعاونی پیش بینی گردید.

وظایف و اختیارات سازمان به شرح زیر است:

- ۱- تهیه و تنظیم لوایح قانونی، آئین نامه‌ها و دستورالعملها و اساسنامه‌ها.
- ۲- تهیه و تنظیم طرحها و برنامه‌های کوتاه‌مدت و بلندمدت.
- ۳- بررسی و تحقیق و جمع آوری اطلاعات شرکتها و اتحادیه‌های تعاونی.
- ۴- اظهار نظر نسبت به اجرای طرحهای اساسی تعاونی که بوسیله سایر سازمانهای دولتی و خصوصی تهیه می‌شود.
- ۵- اشاعه فرهنگ تعاون.
- ۶- فراهم آوردن موجبات تشکیل و توسعه اتحادیه‌های غیر روستایی در رشته‌های مختلف.
- ۷- ایجاد تسهیلات لازم
- ۸- نظارت بر نحوه اجرای اساسنامه‌ها و آئین نامه‌های مصوب مربوط به شرکتها و اتحادیه‌های تعاونی غیر روستایی.
- ۹- راهنمایی مسئولان و حسابداران شرکتها و اتحادیه‌های تعاونی غیر روستایی به منظور بهبود سیستم و روشهای حسابداری.

- ۱۰- بررسی و اظهار نظر در باره صورتهای مالی شرکتها و اتحادیه‌های تعاونی غیر روستایی.
- ۱۱- انجام حسابرسی.

وزارت اصلاحات ارضی و تعاون روستایی

وزارت اصلاحات ارضی و تعاون روستایی در ۱۳۴۶/۸/۲۹ تشکیل گردید و این وزارتخانه کلیه وظایف و اختیارات وزارت کشاورزی و وزیر کشاورزی مصرح در قوانین و مقررات مربوط به امور اصلاحات ارضی و سازمان مرکزی تعاون روستایی و بنگاه خالصجات و سایر قوانین تا آنجا که ارتباط با حقوق زارعین و کشاورزان دارد و از اجزای قوانین اصلاحات ارضی منتفع شده و یا خواهند شد را بعهده داشت که ما از ذکر دوباره این وظایف خود داری می‌کنیم.

وزارت تعاون و امور روستاها

در سال ۱۳۴۹ قانون تشکیل وزارت تعاون و امور روستاها به جای وزارت اصلاحات ارضی و تعاون روستایی به

محصولات.

- ۶- تهیه و تولید یا فروش کالاهای مصرفی واحدها.
- ۷- ایجاد و اداره تأسیسات لازم.
- ۸- احداث ساختمان و تأسیسات مورد نیاز واحدها.
- ۹- تشکیل نمایشگاه و تهیه و اجرای طرحهای تبلیغاتی و بازاریابی.
- ۱۰- ایجاد صندوق بازنشستگی و تدوین مقررات آن.
- ۱۱- انجام خدمات فنی و مشورتی به منظور تهیه و اجرای طرحهای تولیدی مورد نیاز.
- ۱۲- ایجاد ارتباط و قبول عضویت در سازمانهای بین المللی تعاون و کشاورزی در حدود مقررات مربوط.
- ۱۳- ایجاد ارتباط با سایر انواع اتحادیه‌ها و شرکتهای تعاونی.
- ۱۴- افتتاح حساب جاری نزد بانکها و تحصیل اعتبارات لازم.
- ۱۵- تعیین مقررات مربوط به اعطای تسهیلات و غیره.

سازمان مرکزی تعاون

در سال ۱۳۴۶ سازمان مرکزی تعاون کشور به دستور نخست وزیر وقت تشکیل گردید و این سازمان زیر نظر مستقیم نخست‌وزیر فعالیت می‌نمود و در سال ۱۳۵۶ با تغییر نام وزارت کشاورزی و عمران روستایی، این سازمان به وزارت بازرگانی وابسته شد. در فرمان اولیه تشکیل سازمان آمده است: به منظور تفهیم اصول تعاونی و تعمیم آن در سراسر کشور و تهیه قوانین متناسب با اوضاع اجتماعی ایران و تهیه موجبات پیشرفت و حمایت از فعالیتهای تعاونی و ایجاد هم آهنگی در امور شرکتهای تعاونی و اعطای کمکهای لازم و ترتیب و تجهیز نیروی انسانی مورد لزوم و استقرار نظام تعاون در رشته‌های مختلف اقتصادی و تمرکز امور شرکتها و اتحادیه‌ها و نظارت بر فعالیتهای آنها سازمان تشکیل می‌گردد.

آخرین اساسنامه این سازمان در سال ۱۳۵۸ به تصویب شورای انقلاب جمهوری اسلامی ایران می‌رسد. در ماده ۵ اساسنامه آمده است.

- پیشرفت و بهبود وضع شرکتهای تعاونی.
- ۵- برنامه تأسیس کلاس تربیت کارشناس شرکتهای تعاونی.
- ۶- تنظیم برنامه‌های کمک مالی به شرکتهای تعاونی.
- ۷- سلب مزایا از شرکتهای تعاونی که برخلاف مقررات و اصول تعاونی عمل نموده و یا برخلاف اساسنامه مصوب شورا اقداماتی کرده باشند و همچنین اعلام به ادارات و مراجع مربوطه برای وصول حق الثبت و مالیات و تعقیب قانونی آنها.
- ۸- رسیدگی به اختلافات مربوط به امور شرکتهای تعاونی.
- ۹- تعیین محل مصرف ذخایر احتیاطی شرکتهای تعاونی منحل.
- ۱۰- تنظیم و تهیه برنامه‌های تبلیغاتی به منظور تشویق افراد کشور و آشنا ساختن آنها به اصول و مقررات و هدفهای شرکتهای تعاونی.
- ۱۱- ایجاد روابط با سازمانهای بین المللی تعاونی و شرکت در آنها.

سازمان مرکزی تعاون روستایی

با شروع اصلاحات در ایران، نهادها و سازمانهای مختلفی پا به عرصه وجود نهادند از جمله می‌توان از سازمان تعاونی روستایی نام برد که در سال ۱۳۴۲ اساسنامه اولیه آن به تصویب رسید و در سال ۱۳۴۸ نسبت به تکمیل آن اقدام شد. ماده ۳ اساسنامه سازمان مقرر می‌دارد: هدف سازمان به تبعیت از برنامه‌های وزارت اصلاحات ارضی و تعاون روستایی تأمین موجبات پیشرفت و گسترش و تقویت تعاون و توسعه عملیات اقتصادی و بازاریابی و بازرگانی و خدمات تعاونی در روستاهاست که برای رسیدن به این مقاصد، عملیات زیر را در حدود امکانات مربوط انجام می‌دهد.

- ۱- آموزش اصول تعاون و روش اداره شرکتها و اتحادیه‌های تعاونی روستایی به روستائیان و هدایت آنها.
- ۲- تربیت نیروی انسانی.
- ۳- توسعه شبکه تعاونی در روستاها.
- ۴- حسابرسی شرکتها و اتحادیه‌های تعاونی روستایی و کشاورزی.
- ۵- جمع آوری، نگهداری و فرآوری

تصویب مجلس شورای ملی رسید. وظایف و اختیارات این وزارتخانه بسیار گسترده‌تر از وزارتخانه قبلی بود زیرا در آن قانون تصریح شده بود:

وظایف و اختیارات وزارت و وزیر اصلاحات ارضی و تعاون روستایی مصرح در قانون تشکیل وزارت اصلاحات ارضی و تعاون روستایی، قوانین و مقررات اصلاحات ارضی و تشکیل شرکتهای سهامی زراعی، اساسنامه انجمن ملی خانه‌های فرهنگ روستایی، اساسنامه سازمان مرکزی تعاون روستایی، قانون بیمه‌های اجتماعی روستائیان، قانون تشکیل بانک تعاون کشاورزی ایران و اساسنامه آن، قانون اجاره املاک تریاک و کمک به درمان معتادان و آئین‌نامه‌های مربوط و سایر قوانین و اساسنامه‌ها و آئین‌نامه‌های مصوب به عهده وزارت تعاون و امور روستاها به این وزارتخانه محول می‌گردد.

فصل بیست و دوم قانون شرکتهای تعاونی به بیان وظایف وزارت تعاون و امور روستاها و سازمانهای تعاونی می‌پردازد.

ماده ۱۳۳- وزارت تعاون و امور روستاها با امکانات خود عهده دار وظایف زیر است:

۱- تربیت نیروی انسانی مورد نیاز. ۲- اجرای برنامه‌های آموزشی و تحقیقاتی. ۳- اعمال کمکهای فنی و اداری و مالی. ۴- تهیه اساسنامه و آئین‌نامه‌های نمونه و دفاتر مورد لزوم برای انواع شرکتهای اتحادیه‌های تعاونی.

۵- جلوگیری از فعالیت شرکتهای سازمانهایی که با کار بردن نام تعاون عملیات آنها مخالف اصول تعاون و هدفهایی است که در این قانون تصریح شده است.

۶- نظارت بر اجرای قانون شرکتهای تعاونی و سایر قوانین موضوعه مرتبط با شرکتهای اتحادیه‌های تعاونی.

۷- تعیین خط‌مشی کلی در امور آموزش و اداری و اعتباری سازمانهای تعاونی از طریق پیشنهاد به شورای عالی هماهنگی تعاونی‌های کشور و اجرای تصمیمات آن و هماهنگ کردن کلیه فعالیت‌های تعاونی کشور در رشته‌های

تعاونی.

۸- تشکیل تدریجی کنگره تعاونی‌های هر رشته در استانها.

در سال ۱۳۵۰ وزارت تولیدات کشاورزی و مواد مصرفی و مؤسسات وابسته به آن منحل می‌شود وظایف آن به وزارت تعاون و امور روستاها افزوده می‌شود. سازمان غله و قند و شکر با کلیه تشکیلات سازمانی و کارکنان و دارایی و اعتبارات به این وزارتخانه وابسته می‌شود و سازمان تعاون مصرف شهر و روستا در سال ۱۳۵۱ به منظور فراهم نمودن موجبات فروش محصولات شرکتهای سهامی زراعی و شرکتهای و اتحادیه‌های تعاونی روستایی و تهیه و فروش سایر کالاهای مورد نیاز جامعه شهرنشین و روستانشین زیر نظر وزارت تعاون و امور روستاها شکل می‌گیرد.

مجلس در سال ۱۳۵۶، وزارت کشاورزی و منابع طبیعی و وزارت تعاون و امور روستاها را در یکدیگر ادغام و وزارت کشاورزی و عمران روستایی را به وجود می‌آورد. در این قانون، شرکت دخانیات ایران که قبل از این وابسته به وزارت تعاون و امور روستاها بود به وزارت صنایع و معادن واگذار و سازمان تعاون مصرف شهر و روستا به وزارت بازرگانی وابسته می‌شود و کارکنان و تمهیدات و بودجه سازمان مرکزی تعاون به وزارت بازرگانی منتقل می‌گردد.

مرکز گسترش خدمات تولیدی

و عمرانی

بعد از پیروزی انقلاب، عده زیادی از فارغ التحصیلان و دیپلمه‌های داخل و خارج کشور به نیروی انسانی بیکار افزوده شدند که این امر مشکل بسیار مهمی را بوجود آورد. به منظور اشتغال سریع این بیکاران و همچنین اشتغال دیگر سطوح نیروی انسانی طرحی تهیه شد که اجرای آن ضمن اینکه از مهاجرتهای بی رویه روستائیان به شهرهای بزرگ جلوگیری می‌کرد بلکه با آموزش و خود یاری مردم روستاها نسبت به نوسازی و بهسازی روستاها کمک می‌نمود. این طرح در سال ۱۳۵۸ به تصویب شورای انقلاب جمهوری اسلامی ایران رسید. این طرح

معروف به اشتغال سریع دیپلمه‌ها و فارغ التحصیلان بیکار بود و در سال ۱۳۵۹ به جهت ایجاد اشتغال بیکاران تغییر یافت. به منظور اجرای این طرح، تشکیلاتی به نام مرکز گسترش خدمات تولیدی و عمرانی در هر استان زیر نظر مستقیم استاندار تشکیل گردید.

هر مرکز از ارکانی تشکیل می‌شد که عبارت بودند از:

۱- شورای عالی

۲- گروه طرح و بررسی

۳- گروه خدمات

۴- گروه نظارت و بازرسی

هر یک از ارکان چهارگانه فوق دارای وظایف مختلفی بودند که از ذکر آنها خوداری می‌کنیم.

مطابق این طرح، داوطلبان بیکار در پنج گروه تقسیم می‌شدند.

۱- گروه آموزشی

۲- گروه بهداشتی

۳- گروه صنایع

۴- گروه کشاورزی

۵- گروه عمرانی

در بند ۳ این طرح آمده است که: طرحهای عمرانی، کشاورزی و صنعتی توسط شرکتهای تعاونی اجرا می‌شود. شرکتهای تعاونی با سهیم شدن فارغ التحصیلان و دیپلمه‌های بیکار و سایر بیکاران و همکاری مسئولین دستگاههای دولتی تشکیل می‌شوند. به منظور هماهنگی و ایجاد تسهیلات و مبادله اطلاعات و گردآوری بودجه‌های لازم سالیانه استانها شورایی به نام شورای هماهنگی کشور در وزارت کشور تشکیل می‌شود.

سازمان مرکزی تعاونیهای معدنی

در سال ۱۳۶۲ مجلس شورای اسلامی اقدام به اصلاح قانون معادن می‌نماید. در این قانون انجام فعالیت در زمینه معادن برای بخشهای دولتی، خصوصی و تعاونی مجاز دانسته شد و در تبصره یک از بند هشت ماده واحده، سازمانی بنام سازمان مرکزی تعاونیهای معدنی جهت تشکیل تعاونی معدنی و نظارت فنی و مالی و کمک و تجهیز در راه اندازی معادن و

فازات پیش‌بینی می‌گردد. اساسنامه سازمان در سال ۱۳۶۸ به تصویب هیأت وزیران می‌رسد. ماده ۴ اساسنامه مقرر می‌دارد: وظایف سازمان عبارتست از:

- ۱- تشکیل و گسترش شرکت‌های تعاونی معدنی (اکتشافی و بهره‌برداری) متشکل از کارکنان معدن
- ۲- انجام هرگونه عملیات صالی و تجاری، صنعتی، معدنی که موجب رشد و کمک به توسعه تعاونیهای معدنی باشد
- ۳- انجام عملیات صالی بازرگانی، معدنی مشاوره‌ای و آموزشی و همچنین تهیه طرحهای تولیدی معدنی برای شرکت‌های تعاونی
- ۴- نظارت فنی و مالی بر فعالیتهای شرکت‌های تعاونی

فکر و خردورانه که در این مقاله سعی در تبیین اهداف سازمان وزارت تعاون

قانون بخش تعاونی اقتصاد جمهوری اسلامی در سال ۱۳۷۰ به تصویب مجلس شورای اسلامی رسید. ماده ۶۵ این قانون مقرر داشته: «به منظور اصلاح نظارت دولت بر تعاونیها و مقررات مربوط به بخش تعاونی در جهت رشد و شتابانی از این بخش و رونق تعاونیها تشکیل می‌گردد.»

در این قانون تلاش گردید تا سازمانها و نهادهایی که تاکنون در امر تعاون مشارکت داشته‌اند بصورت یکپارچه در آیند، از این رو قانونگذار در تبصره یک این قانون سازمانهای تعاون روستائی، مرکزی تعاون کشور، مرکزی تعاونیهای

کشور و تنظیم و اجرای برنامه‌های آمیخته و خدماتی و مشاوره‌ای برای اعضای شرکت‌های تعاونی

ع تهیه قانون اساسنامه ملی تعاونی و دستورالعملهای اجرایی برای سازمانها بر اساس این قانون و مقررات مربوط به آن

۷- برگزاری و شرکت در همایشها، کنفرانسهای معدنی

۸- ایجاد انجمنها و سازمانهای بر مملی متحدین و عضویت در سازمانهای بین‌المللی و منطقه‌ای

۹- فراهم نمودن تسهیلات و خدمات معاملاتی، فنی و همچنین تأمین مواد اولیه، ماشین آلات و کادر فنی برای شرکت‌های تعاونی

۱۰- بهره‌برداری و استخراج معادن

فازات پیش‌بینی می‌گردد. اساسنامه سازمان در سال ۱۳۶۸ به تصویب هیأت وزیران می‌رسد. ماده ۴ اساسنامه مقرر می‌دارد: وظایف سازمان عبارتست از:

- ۱- تشکیل و گسترش شرکت‌های تعاونی معدنی (اکتشافی و بهره‌برداری) متشکل از کارکنان معدن
- ۲- انجام هرگونه عملیات صالی و تجاری، صنعتی، معدنی که موجب رشد و کمک به توسعه تعاونیهای معدنی باشد
- ۳- انجام عملیات صالی بازرگانی، معدنی مشاوره‌ای و آموزشی و همچنین تهیه طرحهای تولیدی معدنی برای شرکت‌های تعاونی
- ۴- نظارت فنی و مالی بر فعالیتهای شرکت‌های تعاونی

معدنی، مراکز گسترش خدمات تولیدی و عمرانی و سایر دفاتر، سازمانها و اداراتی که در رابطه با بخش تعاونی در وزارتخانه‌ها و سازمانهای مختلف فعالیت می‌نمایند منحل نموده و کلیه و ظایف، اختیارات، اموال، دارائیه‌ها، اعتبارات، بودجه، پرسنل و سایر امکاناتی را که در اختیار دارند به وزارت تعاون منتقل می‌نماید.

ماده ۶۶ قانون بخش تعاونی اقتصاد جمهوری اسلامی ایران وظایف و اختیارات این وزارتخانه را بیان نموده است که به ذکر مهمترین آنها بسنده می‌کنیم.

۱- تهیه لوایح قانونی، آئین‌نامه‌های قانون بخش تعاون و اساسنامه‌ها و آئین‌نامه‌های تعاونی.

۲- انجام معاملات لازم و ارائه خدمات مالی، حقوقی و حسابرسی مورد نیاز بخش.

۳- شرکت در مجامع بین المللی تعاون بعنوان نماینده دولت.

۴- تهیه و تنظیم طرحهای اساسی به منظور تحقق اهداف اصول ۴۳ و ۴۴ قانون اساسی.

۵- اعمال اقدامات بازدارنده علیه مدیران متخلف شرکتها و اتحادیه‌های تعاونی.

۶- جلوگیری از فعالیت اشخاص حقیقی یا حقوقی که به هر نحو از نام یا عنوان تعاونی سوء استفاده می‌کنند.

۷- سیاستگذاری، تعیین خط‌مشی و برنامه‌ریزی در حدود مقررات و اختیارات برای توسعه و رشد بخش تعاون.

۸- تنظیم برنامه و تعیین نحوه کمکهای اعتباری در حدود مقررات و اختیارات از طریق بانکها و مؤسسات اعتباری و کمکهای دولتی به تعاونیها.

۹- مشارکت در تهیه و تدوین مقررات صادرات و واردات کشور.

۱۰- همکاری با مؤسسات علمی، فنی و اقتصادی بین‌المللی و قبول عضویت و شرکت در سازمانها، شوراهای و مجامع بین‌المللی مربوط به امور تعاونی.

۱۱- سلب مزایا از تعاونیهایی که برخلاف قانون و مقررات بخش تعاونی

عمل نموده و یا برخلاف اساسنامه مصوب اقداماتی کرده باشند.

۱۲- انجام فعالیتهای فرهنگی، آموزشی و تحقیقاتی مربوط به بخش تعاون.

۱۳- ایجاد زمینه‌های همکاری و هماهنگی بین تعاونیها.

۱۴- فراهم نمودن تسهیلات و امکانات لازم.

***

سابقه قانونی مفادهای متولی تعاون را از نظر گذرانندیم. به طور کلی اینگونه سازمانها و ارگانها برای اهداف گوناگونی بوجود می‌آیند بعضی امر سیاستگذاری را به عهده داشته، برخی دیگر جنبه اجرایی و پاره‌ای دیگر ماهیتی نظارتی دارند. ارگانها و سازمانهایی که تاکنون طبق قوانین و مقررات ایران بوجود آمده و عهده‌دار امر تعاون بوده‌اند عموماً جنبه نظارتی - اجرایی داشته‌اند. از آن زمان که شورای دائمی شکل گرفت نظارت از اصلی‌ترین وظایف آن ارگان برشمرده شد. در سالهای بعد سازمان و ارگانهایی نیز چون سازمان مرکزی تعاون، وزارت تعاون و امور روستاها و غیره... از چنین ماهیتی برخوردار بوده‌اند. با نگاهی اجمالی به وظایف و اختیارات ذکر شده برای این ارگانها مشخص می‌گردد که وظایف و اختیارات آنها تفاوت چندانی با یکدیگر نداشته است. این سازمانها و ارگانها یکی پس از دیگری بوجود آمده به گونه‌ای که حتی در خلال یک سال سازمانی به نام سازمان مرکزی تعاون با وظایف و اختیارات خاص بوجود می‌آید و در همان سال وزارت اصلاحات ارضی و تعاون روستایی تشکیل می‌گردد. سه سال بعد وزارتخانه مستقلی به نام وزارت تعاون و امور روستاها شکل می‌گیرد.

قانونگذار ایرانی تا قبل از سال ۷۰ متناسب با هر بخش، ارگان مربوطه را ایجاد می‌نمود. من جمله، در امر تعاونیهای روستایی، سازمان تعاون روستایی، در خصوص معادن، سازمان مرکزی تعاونیهای معدنی با شرکتهای تعاونی معدنی تحت پوشش وزارت معادن و فلزات و برای اشتغال هرچه سریعتر فارغ‌التحصیلان بیکار، مراکز گسترش خدمات تولیدی و عمرانی را زیر نظر

وزارت کشور بوجود آورد.

به نظر می‌رسد موفقیت هر تشکیلات بستگی تام به یکپارچگی آن، انسجام قوانین و مقررات، داشتن نیروهای انسانی کارآمد در سطوح مختلف، یکنواختی این قوانین و مقررات و سازگاری آن با سیستم کلی نظام دارد. برعهده داشتن امر هدایت و سازماندهی شرکتهای تعاونی از سوی سازمانهای متعدد و مختلف، این سؤال را در ذهن ایجاد می‌کند که آیا خلق پی‌درپی نهادهای متولی یک بخش، جریان امور را از مسیر اصلی خود منحرف نمی‌سازد و موجب کاهش یا زوال توان آن نمی‌گردد؟

در سال ۱۳۷۰ نگاهها به سوی اصول ۴۳ و ۴۴ قانون اساسی جلب شد و درصدد برآمدند تا نسبت به اجرای کامل آن اقدام نمایند تا بخش تعاون بتواند همچون دو بخش دیگر در اقتصاد ملی نقش مؤثرتری داشته باشد. برای حصول به این امر، جوانب مختلف کار، نواقص و کاستیها مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. به منظور انسجام و پویائی و حصول اهداف دو اصل ذکر شده ارگان واحدی به نام وزارت تعاون طراحی گردید و وظایف و اختیارات ارگانها و نهادهایی که پیش از این متولیان این بخش بودند به این وزارتخانه محول شد. اما در عین ناباوری همگان، مشاهده شد که به فاصله اندکی از تولد بخش تعاونی، سازمان مرکزی تعاون روستایی از بدنه آن جدا شد و سه سال بعد نیز اداره امور تعاونیهای فرش دستیاف روستایی به جهاد سازندگی محول گردید. گویا یکپارچگی با این بخش سرآشتی ندارد!

اینکه چه اهداف و مقاصدی از این انتزاعها و جداسازیها دنبال می‌شود، سئوالی است که طراحان آن بایستی پاسخگو باشند.

اما پرسشی که بیش از همه ذهن را به خود مشغول می‌سازد، آن است که ایجاد سازمان و مسئول دولتی برای امر تعاون تا چه حد با اصول بین‌المللی تعاون و موازین مربوطه سازگار است و آیا شوراهایی که امروزه در امر تعاون موفق و سرآمد هستند، لزوماً از وجود چنین نهادهای و سازمانهایی بهره می‌برند؟! ●